

SVENSK LÄRARETIDNING

VECKOBLAD FÖR LÄRARE, UPPFOSTRARE OCH SKOLVÄNNER.

N:r 28 (A). (602.)

STOCKHOLM, 12 JULI 1893.

12:e årg.

Prenumerationspris: 1/2 år 3,50 kr., 3/4 år 3 kr., 1/2 år 2 kr., 1/4 år 1,25 kr. (postarvode inberäknadt). Prenumerationen sker såväl i landsorten som i Stockholm å närmaste postanstalt.	Byrå: Barnhusgatan 6 (tredje huset från Drottninggatan), 1 tr. Kontorstid: 10—1, 4—6. Postadress: Läraretidningen, Stockholm N.	Redaktör och ansvarig utgivare: EMIL HAMMARLUND. Träffas säkrast 10—11 f. m. <i>Allm. tel. 60 00.</i> Tryckt hos Jönns Tryckeri Aktiebolag, Stockholm.	Lösnummer å 10 öre säljas å tidningens byrå samt å allm. tidningskontoret Gust. Adolfs torg 10. Utgifningstid: hvarje onsdags förmiddag.	Annonspris: 25 öre pr. petirad (= 14 stafvelser). Födelse-, förlofnings- och vigselannons 1 kr., dödsannons 2,50 kr. Annons bör vara inlämnad senast måndag kl. 6 e. m. för att inkomma i veckans nummer.
---	---	---	---	--

Prenumeration

på

Svensk Läraretidning,

Sveriges största och mest spridda skoltidning,

mottages fortfarande. Alla nummer från årets början kunna ännu erhållas.

Svensk Läraretidning kostar endast 3,50 kr. för helt år, 2 kr. för halft år och 1,25 kr. för kvartal (postarvode inberäknadt). — Har medarbetare i alla delar af riket. — Läses af omkring 10,000 lärare, lärarinnor, organister, skolrådsordförande m. fl. — Är allmännaste annonsblad för lediga tjänster vid folk- och småskolan. — Meddelar porträtt af märkliga skolmän i regeln en gång i månaden.

Under 1893

kommer *Svensk Läraretidning* bland annat att innehålla en serie porträtt och artiklar med anledning af svenska folkhögskolans 25-årsjubileum instundande november månad.

Alla prenumeranter

för 1893 erhålla gratis ett häfte

Sånger vid läraremöten.

Detta sånghäfte, som utgör *Svensk Läraretidning* n:r 28 (B), innehåller ord och musik till 50 sånger, lämpliga att sjungas unisont vid läraremöten. Äfven prenumeranter, som hädanefter anmäla sig, erhålla sångboken gratis med *Svensk Läraretidning*.

Vare sig Ni bor i Stockholm eller i landsorten, så pre-

numerera på närmaste postanstalt!

Uppfostran och rusmedlen.

Det sammanträde, som lördagen den 10 juni hölls inom Stockholmskretsen af Nordiska lärarnes helnykterhetsförening, öppnades med ett hälsningsanförande af kretsens ordförande folkskolläraren *Fridtjuv Berg*. Då detta anförande berör en viktig pedagogisk fråga för dagen, meddela vi det här i en af talaren ur minnet gjord uppteckning.

Oändligt mycket har blifvit taladt och skrifvet till besvarande af frågan om hvaruti uppfostrarens uppgift och uppfostrans väsende egentligen bestå. Många svar hafva härå gifvits, och trots all sin inbördes olikhet kunna flera af dessa låta väl försvara sig, enär det ena företrädesvis betonar en synpunkt, det andra en annan. Med tanken härpå skall jag taga mig dristigheten att framställa ännu ett förslag till svar — jag vet icke, huruvida det är nytt eller gammalt.

Hvad är det väl, som i främsta rummet skiljer den bildades själsinnehåll från den obildades, den utvecklade vuxnes från barnets, idiotens eller vildens (hvilka båda senare slag af människor ju blifvit definierade såsom barn, hvilka af en eller annan anledning stannat i sin utveckling)? Det kan icke vara själfva *arten* af själsinnehållet, beskaffenheten hos de grundämnen eller element, hvaraf detta består. Ty ifrågavarande element äro ju hos alla desamma: föreställningsbilder, känslostämningar, viljeyttringar. Nej — hufvudskillnaden ligger i *förhållandet* mellan dessa själs-element, i det sätt, hvarpå de äro förknippade med hvarandra.

Den utvecklade är, som vi alla veta, ett »ögonblickets barn». Föreställningsbilderna, känslostämningarna och viljeyttringarna dyka upp plötsligt, och de försvinna åter lika plötsligt. Allt är flyktigt och oberäkneligt, sammanhanget inom själs-

livet är lösligt och ovaraktigt, den styrande och öfvervakande kontrollen saknas.

Hos den vuxne däremot har denna kontroll kommit till. De förut isolerade föreställningsbilderna hafva uppgått i en *intelligens*, känslostämningarna hafva inordnat sig i en viss *sinnestriktning*, och viljeyttringarna hafva samlat sig till en *karaktär*. Personligheten har fått så att säga en fast kärna, hvilken sedan utpräglar sig allt mer och mer, därigenom att den utaf de i miljoner tillströmmande intrycken upptager och med sig införlifvar de besläktade samt fränksiljer och undanskjuter de främmande och olikartade. Den utvecklades mera kaotiska och anarkiska själsförfattning har blifvit aflöst af den utvecklades mera ordnade, sammanhållna och behärskade. Den utvecklades själs-element äro med ett ord *oorganiserade*, den utvecklades *organiserade*.

Näväl — om detta är uppfostrans inverkan på själslivet, hvilken är då rusmedlens? Jo, den rakt motsatta. Rusmedlens inflytande på nervsystemet består däruti, att de för tillfället *upphäfva* den öfvervakande och behärskande kontrollen; föreställningsbilder, känslostämningar och viljeyttringar lösas ur sina förbindelser och få åter fritt spelrum, den fasta ordningen aflöses af kaos och anarki. Den berusade blir barn på nytt: obetänksam, sorglös, full af infall och nycker som ett barn, slö, oredig och pjollrig som en idiot, våldsam och hänsynslös som en vilde. Ruset är ett återsjunkande till en lägre utvecklingsståndpunkt och sålunda till sina verkningar för stunden jämförligt med sinnessjukdom eller med andlig vanvård och förvildning.

Uppfostran och rusmedlen hafva således samma föremål för sin verksamhet, nämligen människosjälens, men deras verksamhet går i alldeles motsatt riktning: uppfostran *organiserar*, rusmedlen *desorganiserar* densamma. Ensamt härå framgår,

att hvarje uppfostrare, som är medveten om sin uppgift, måste i rusmedlen se sin uppenbara fiende.

*

Nu kan man fråga sig, hur det är möjligt att denna fiende verkligen kan äga en så oerhörd makt. Faktiskt hafva ju rusmedlen inom alla folk och under alla tider utfövat en rent af trolsk dragningskraft. Det måste sålunda innebära något i hög grad *lockande* att genom deras inverkan blifva i mer eller mindre grad andligt desorganiserad, att blifva förflyttad till ett lägre utvecklingsstadium. Så är det ock. Det civiliserade lifvet är mera sammansatt och därför i flera afseenden svårare än det ociviliserade, och det är på grund häraf ingalunda ovanligt, att utvecklade personer med ett visst vemod önska sig tillbaka till barnets eller »naturbarnets» ståndpunkt. Många föredraga sorglöshet på ett lägre stadium framför omsorger och bekymmer på ett högre; deras valspråk är: hellre en förnöjd gris än en lidande Sokrates.

Härtill kommer ytterligare, att den stora massan af människor i våra civiliserade samhällen måste lefva ett lif, som är fyllt af omätligt släp och ideliga umbäranden och som ingalunda är människor värdigt. Att dessa söka döfva sin trötthet och dränka sina sorger i glaset samt sålunda för en stund åter försätta sig till barndomens bekymmerfria värld — det kan icke förvåna.

Men detta bekväma sätt att söka lyckan (så länge den nu varar) är just det, som framåtskridandets stridsmän, och bland dem i främsta rummet uppfostrarne, måste med alla upptänkliga medel *bekämpa*.

De, som vänja sig vid att anlita detta medel, blifva nämligen i längden odugliga för framåtskridandets sak. Rusämnena äro ägnade att göra människorna *passiva* gent emot lifvet och dess kraf. Så länge en person befinner sig under det begynnande rusets inflytande, känner han sig välbelåten med tillvaron i allmänhet och med sig själf i synnerhet, allt synes honom godt i denna goda värld, och det gifves således för honom icke den minsta anledning att taga någon som helst del i »världsförbättrarebråket». Han förhåller sig i det afseendet fullständigt passiv. Under bakruset åter är han, som det heter, full af »bondånger och själföfrakt», led vid hela världen och ledast vid sig själf, utan kraft och håg att göra det allra ringaste till någonders förbättring. Hans enda diktan och traktan är att åter komma i besittning af detta trollmedel, som utan arbete och sträfvan fjärrnar lifvets tryck och försätter honom till glädjens och sällhetens land. Hans lif blir en växling mellan välbelåtenhet och förtviflan, mellan öfversvalande kraftkänsla och djupaste vanmakt, och i båda tillstånden är han lika oduglig, lika oförmögen att uträtta något för sitt eget och för andras väl.

Helt annorlunda förhåller det sig med den nyktre. Han äger icke tillgång till något sådant där trollmedel att komma undan förnimmelsen af lifvets tryck, och

han måste därför känna, att allt icke är, som det borde vara. Han förlorar icke heller någonsin så fullständigt medvetandet af eget värde och egen kraft, och hos honom kan därför den föresatsen uppstå, att han bör arbeta på något bättre. Här finnas således de båda nödvändiga förutsättningarna för allt framåtskridande: missnöjet med det bestående brister och förmågan att göra något för deras afhjälpan. Den nyktre äger i långt högre grad än den af rusmedlen beroende möjligheten att kunna blifva en kulturmänniska. Måttet på en nations kultur är, såsom en stor tänkare sagt, måttet på dess *fritid*, men icke på den fritid, som fördrifves med glas och kort, utan den, som användes för bildande sysselsättning och själsodling. Den nyktre är hänvisad till detta senare slag af »förfriskningar», han kan därför icke gärna helt och hållet försjunka i sitt lägre jag, utan måste komma till medvetande om att han äfven har högre och andliga behof. Och en gång inkommen på denna väg ledes han vidare. Han bringas att se ut öfver sin egen tränga krets och öfver ögonblicket, att tänka på sina barn och på deras framtid; han lär sig att skatta uppfostran och att värdera uppfostrarne. Småningom vidgas hans intresse att omfatta hans nation, hans fosterland, att känna sig såsom en lefvande del däraf och att medvetet arbeta för dess väl.

Ingen, som tagit närmare kännedom om vår tids rörelser för en djupare religiositet, en renare moral, en rättfärdigare samhällsordning m. m., kan hafva undgått att lägga märke till hvilken framstående del *nykterhetsvännerna* tagit i dessa rörelser. Mångenstädes utgöra de förelöparne för och stamtruppen i framåtskridandets armé. Detta är ock helt naturligt i en tid, hvilken liksom vår vänder sig till de stora massorna, till arbetsklassen. Ty i stort sedt gäller det som en lag, att det endast är de *nyktra* arbetarne, som kunna göras till aktiva deltagare i kultursträfvandet.

Detta är en synpunkt, som jag tror, att folkskolans lärarekår icke bör förbise. Vi stå icke isolerade från lifvet omkring oss, det är därför ingalunda nog med att vi sköta våra lektioner och förhöra våra läxor och sedan låta världen ha sin gång, som den vill och kan. Vi måste tvärtom med vakna ögon aktgifva på hvad som försigår, söka bilda oss en öfvertygelse så godt vi det förmå och sedan välja vår plats i striden på den sida, som vi finna arbeta för upplysning och framåtskridande och för största möjliga lycka åt så många af våra medmänniskor som möjligt.

Det är på insikten häraf, som Nordiska lärarnes helnykterhetsförening grundar sin verksamhet.

Våra vänner

ombedjas att godhetsfullt verka för, att Svensk Läraretidning varder känd bland allt flera lärare, lärarinnor, organister, skolrådsmedlemmar och skolvänner.

FÖR DAGEN.

Enstämmig sång vid läraremötena.

Ehuru svenskarna hafva rykte om sig att vara en sjungande nation, intager sången i allmänhet en ganska underordnad plats vid läraremötena i vårt land. Ett undantag härifrån bilda folkhögskolemötena, vid hvilka man upptagit den goda danska seden att då och då afbryta de allvarliga förhandlingarna med en enstämmig sång. Där i öfrigt sång förekommit vid läraremötena, har det hufvudsakligen varit kvartettsång. Man har sjungit *första* versen af en gammal kvartett, lånad från studentrepertoaren, utan att det ringaste tänka på innehållet i texten. Hufvudsaken är att det *läter* bra.

En reform härutinnan synes oss vara af nöden.

Ifall man — hvilket väl är det enda riktiga — vill med sången gifva ett naturligt uttryck åt en samlad menighets känslor vid ett visst tillfälle, måste den enstämmiga sången tillgripas, och man skall då sjunga icke *en* vers utan hela sången från början till slut.

Under de senaste åren har visserligen talats och skrivits åtskilligt om enstämmig sång, men de försök i denna riktning, som blifvit gjorda vid enstaka läraremöten, hafva blott undantagsvis utfallit lyckligt. Orsaken härtill är nog tvåfaldig. För det första är traditionens makt mycket stor: det dröjer helt visst årtal, innan det blir fullt klart, att det *går an* att sjunga annat än fyrstämmig konstsång, sådan den förekommer i våra universitetsstäder. Ett måhända än viktigare skäl har varit det, att vi saknat en textbok, lämplig att användas vid läraremötena. Vid kvartettsång är musiken hufvudsaken. Vid den unisona sången däremot är det tillräckligt att hafva en tilltalande och enkel melodi, som är lätt inlärd; hufvudvikten ligger här på texten, som skall vara ett uttryck för stämningen vid det tillfälle, då sången sjunges*.

Vid det i fjor hållna stiftsskolmötet i Jönköping gjordes ett allvarligt försök att få till stånd enstämmig sång. Bestyrelsen hade på programmet angifvit, hvilka sånger som skulle sjungas, och en särskild sånganförare var utsedd. I de fall, där det gällde gamla, välkända sånger, såsom »Du gamla, du friska» och »Vårt land» gick det mycket bra. Men på programmet stod också sådana sånger som t. ex. »Du, som vår förtröstan väcker», och här fick sånganföraren sjunga så godt som alldeles ensam. Af de bortåt 700 närvarande var det nämligen blott ett fåtal, som kunde texten utantill.

För den, som skriver dessa rader, gick då genast upp den tanken: här behöfs en liten textbok, som hvarje lärare

* Att sålunda t. ex. vid ett läraremöte i Göteborg under en hvardag i augusti sjunga om »Värmeland du sköna», om huru *söndagsklockan* skallar och om »den unga majsol», måste naturligtvis betraktas såsom alldeles olämpligt.